

ÉRTEKEZÉSEK.

Az állatok szerepe az emberek történetében.

Kántor Lászlótól.

Az emberek történetében nagy szerep jutott az állatoknak is, melyek majd mint az ember szövetségesei, majd mint ellenségei vettek részt az emberiség küzdelmeiben, jó és rossz sorsában.

Ha követni akarnók az embereket és állatokat közös utjakon, ugyancsak terjedelmes művet lehetne írni ezen háladatos témáról, nem akarván azonban olvasóimat fárasztani, ezuttal az emberek és állatok együttes történetéből csak egyes érdekesebb, kimagaslóbb pontot fogok érinteni.

Az emberek mellett az állatokat ott látjuk már kezdetben a bibliában. Itt van kijelölve az „írás“-ban az emberek s az állatoknak közös sorsa, egymáshoz való viszonya, rendeltetése: „Az ember a föld s minden teremtményei fölött uralkodik“, tehát az állatok fölött is. Hogy a történelem előtti időben minő lábon állottak egymással az ember s az állatok, arról édes keveset tudunk, minő küzdelmek folytak az ember s alárendeltjei között, nem tudunk határozottat, bár annyit sejtünk, hogy azon mord kőszerszámok, kőfegyverek, melyeket a barlanglakó ősember lakhelyén találtak, nem szolgáltak arra, hogy az ősember barlangja lakásának falát azokkal földiszitse, (nem telt még akkor ilyen nagyúri passzióra) hanem mindenestre hátramaradt tanujelei ezen primitív kőfegyverek, azon

TÁRCZA

Egy igaz történet.

*Szekeres Margittól,**

az elemi tanítónőképezde 4. oszt. növendékétől.

Jelige: Én vagyok a vörösbegy,
Énekelnék, de nem megy.

„Mindnyájan a nagy terembe gyűljenek össze!“ hangzott az intézet folyósóján a hir.

„Ugyan miért hívnak most össze?“ tanakodnak a növendékek. „Talán csak nem tettünk valami rosszat?“

„No, tudjátok“, mondja egyikünk, „én soha se merném állítani, hogy most oly nyugodt a lelkiösmeretem, hogy nem érdelek semmi dorgálást, és mivel ti, minden jóért és nemesért lelkesülő kedves társnőim minden csinyemben hú részeseim

* A II. áll. elemi tanítónőképezde részéről beküldött első díjat nyert pályamunka.

küzdelmeknek, melyeket az emberek s az állatok egymással folytattak.

Elmultak azután évszázadok, változott a világ. — Ott látjuk az egyiptomiakat, istenítve az állatokat, a legnagyobb békeességben élve azokkal. Az egyiptomiak nemcsak hogy védtek, hanem tisztelték, sőt imádták az állatokat. Voltak szent állataik, így a Pytha istennek szentelt Apis ökör, szent állat volt az Ibis, mely a Nilus áradását hozta hírül az egyiptomiaknak, főleg ezek voltak egész Egyiptomnak szentelt állatai. Voltak azután külön-külön az egyes vidékeknek, egyes helységeknek kedvencez illetőleg szent állataik, így: az ichneumon, krokodil, farkas, oroszlán, kos, bika, kutya, macska, néhány hal, stb.

De nemcsak ezen, különösen szent állatokat védték meg a bántalmazások ellen, hanem minden más állatot is, s az állatoknak kisebb nagyobb értéke szerint büntették azt, ki valamely állatot bántani, megsebezni vagy plane megölni merészelt. Így pl. ha valaki szent állatot megölt készakarva, az halállal bünhődött, ha nem készakarva ölte meg a szent állatot, nagy pénzbírságra ítélték őt még így is, csak így tehetett jóvá hibáját. — Az egyes állatokat jóslásra is használták. Voltak apró majmaik, melyeket a templomaikban tartottak, s ezekkel jóslottattak, mivel azt tartották róluk, hogy olvasni és írni tudnak. Ily hasonló állatkultusz a görögöknél és rómaiaknál is igen ki volt fejlődve. A rómaiaknál s görögöknél nem találjuk már meg azt a tiszteletet az állatok iránt, melyet az egyiptomiaknál, itt már az állatok inkább allegorikus szerepet visznek. Szerették ugyanis a görögök és a rómaiak isteneiket bizonyos, az istenek előtt kedveltnek képzelt állatok körében ábrázolni, így Marsot pl. a kányával és kutyával ábrázolták,

vagytok, ti is csak ezt mondhatnátok. De most mégis azt hiszem, hogy egész más dolog az, a miért minket összehivnak, még pedig, a mint úgy félfüllel hallottam, valami fontos kihirdetni való van“.

„Ugyan ne tanakodjatok már annyit“, szól hozzánk egyik társnőnk, „jőjjetek inkább be s mindjárt megtudjuk, amin most oly kíváncsian töritek fejeteke“.

Es csakugyan! Tíz perez mulva kíváncsiságunk igen, de mi nem voltunk kielégítve. De hogysis, mikor oly borzasztó dolgot tudtunk meg. Azt hirdették ugyanis ki, hogy mi, az állatvédő egyesület tagjai, írjunk egy-egy kis dolgozatot, mely az állatoknak életéből legyen véve, azoknak valami tulajdonosságát tüntesse fel. — Tetszés szerint írhatunk egy értekezletet az állatokról, vagy egy mesét gondolhatunk ki, víg, vagy komoly elbeszélést, sőt versben is szabad megénekelni őket.

„Csak óhajtom“, jegyezte meg egyik tanár urunk, „hogy minél többen mutassanak be valamit“.

Igen ám, de mikor minél kevesebben képesek ilyesmire.

mint a harczter lakóival. Náluk volt főképp kifejlődve, már az egyiptomiaknál említett állatjósítás. Jósoltak a görögök s a rómaiak a madarak repüléséből, a szent tyúkok étvágyából, az áldozati állat beleiből. Rossz jelnek tartották, ha az áldozatra szánt állat leöletésekor bőgött avagy az őt leölni akarók kezéből megszökött, rossz jel volt az is hitők szerint, ha a nagy tettekre induló utján menyét vagy nyúl futott keresztül.

A rómaiak az istenek kedvelt állatait a templomokban, vagy azok közelében tartották s etették. A kapitoliumi ludak emléke maradandó lesz a történelemben s tán századok múlva is kegyelettel említettnek fel a szegény állatok, a melyek bizonyára nem tudták, hogy gágogásukkal mily halhatatlanná tették nevüket.

Maradandó a neve Nagy Sándor lovának, Bucephalosnak is a világtörténelemben. E ló annakelőtte szilaj volt s csak a gyermek Sándornak sikerült megzabolázni, s így a jósda szavai beteljesültek, hogy: csak az lehet Fülöp utóda, ki ezen lovat megüli. Nagy Sándor ázsiai utjában egy egész tartományt és azonkívül több várost is elnevezett lováról, miután perzsiai és médiái hódításait befejezte. Meg azután ki ne hallotta volna hírét Nero lovának, melyet a hóbortos császár még szenatornak is megtett. Ilyen híres lova volt Cäsarnak, III. Balduinnak, Jeruzsalem királyának, IV. Henriknek, kedvelt ministerének Sullynek, azonkívül I. Péter orosz czárnak szintén volt ilyen kegyelt lova. Nincs is egy állatnak sem oly nevezetes szerepe az emberiség küzdelmeiben, mint a lónak. Az ember és a paripa, mint bajtársak együtt harczolnak a legrégebbről időktől, a legvéresebb háborúkban, van elég oly régi írásbeli hagyo-

Pedig szerettünk volna csakugyan minél többen írni, nehogy azt gondolják, hogy a szorgalom hiányzott nálunk.

Sokat töprengtem én is. Mit csináljak, mit csináljak? Arra, hogy értekezetlet írjak, nincs elég ismeretem; mesét kitalálni, nincs elég fantáziám; no, meg hogy verset írjak, arra gondolni sem lehet. Hej Múza, miért nem látogatsz meg engem is? Mily szívesen látott vendég volnál!

Csak legalább álmodnék valami okosat! — De hiába mondogattam minden este sorban az állatok neveit: medve, veréb, farkas, oroszlán, ökörszem, kigyó stb. stb., hiába aludtam el ezeknek nevével ajkamon, legfelebb annyit álmodtam, hogy egy farkas üzőbe vett, vagy egy mérges kigyó megharapott, úgy, hogy már éppen meghaltam volna, ha föl nem ébredék, de hogy valami alkalmas jelenetet láttam volna az állatok életéből, az meg nem történt soha. Ilyeneket meg csak le nem írhatok?

Félbe hagytam az álmadozásokat s gondolkozni kezdtem, de hasztalan. Kézimunkám lassabban ment ugyan, de gondolatom nem jött.

mány, mely harczi ménről tesz említést, s nem egy dombormű, (kiváltképen a perzsák idejéből) melyen egy vagy több kezdetleges lovas alakja látható.

A görögök idejében a khaldei és szíriai harczi mének voltak a leghíresebbek, manapság az arab lovaknak adunk elsőseget. Nem is csoda! Nincs oly nép, mely annyira gondolná, úgy szeretné lovát, mint az arabs. Neki, hogy úgy mondjam egy kiegészítő fele a lova; férfit Arábiában ló nélkül képzelni se lehet, különben így volt ez a hunoknál és magyaroknál is, kikre szintén alkalmazni lehet ezen arab mondást: Ló, kard s egy asszony képezik a férfit. Nem valami nagy udvariasságra mutat ez a mondás az asszonyokkal szemben, de annál szebb világot vet arra, hogy mily becsben tartja e nép lovát, előbb említi mint hölgyeit.

Egy más állat, mely, ha mondhatnók, szinte össze van forrva az emberrel: a kutya. Elválaszthatatlan kísérője az északi sarktól a tropusokig s innét a déli sarkig; a hol csak ember megélhet, ott találjuk társaságában a kutyát is, majd mint ölebet dédelgetve, majd mint házörző ebet a gazdája vagyonára ügyelve, s még ha betelik a jóslat, ismét ott találjuk, mint valaha a harcmezőn, az emberhez mindenütt hű ebet.

Már a római és görög krónikás dicsérőleg beszél a kutyáról. Sokrates kutyára esküszik, Homeros Odysseus kutyájának dicséneket zeng.

A kutyát régente a hadviselésben is használták. Így midőn a rómaiak a cimberék és teutonok hadát legyőzték, még ugyancsak meg kellett küzdeniök az ellenséges tábor őrizetére hátrahagyott kutyákkal. Hadi ebekkel még a középkor

„Megvan!“ kiálték végre fel munkám mellől örömmel s megfélekedve róla, hogy nem vagyok egyedül. „Mi van meg?“ kérdéskíváncsian egyik társnőm. „A gyűszűm“, mondtam hirtelen, mert szégyeltem bevallani, kivált ő előtte, hogy én még mindig a tárgy fölött gondolkozom, holott neki valószínűleg az egész gyönyörűen ki van dolgozva. A gyűszűm megvolt az igaz, mert el sem vészett, de megvolt az is, mit olyan rég kerestem. Most jutott eszembe, hogy gyermekkoromban falun laktunk s sokat voltam a kertben, sokat a madarak között s nem egy kedves jelenetnek voltam tanuja. Egy jelenetre, mely igazán megható volt, most is oly tisztán emlékezem, mintha tegnap történt volna.

X. falu gyönyörű vidéken fekszik. Házunk a hegyek tövében, egy nagy kert előtt feküdt. A szomszédos erdők madarai szívesen nanyáztak kertünk gyümölcsösfái között s minden reggel dallal üdvözölték erdei társaikat s ezek karban választak nekik.

Még gyermek voltam, de olyan áhitattal, olyan bámulat-

elején is találkozunk, a midőn a kutyákat, vértezett nyakszirtjőkre égő szurokkal telt fazekakat erősítve, támadások alkalmával az ellenségre uszították. Mert bármily ragaszkodó is a hűség e példaképe gazdájához, épp oly veszedelmes gazdája ellenségére. Számtalan a példa mindkét esetre, melyet a kronika kisebb episodok képében élénk tár.

A sok közül csak egyet mondok el:

Az 1572-ik esztendőben Oraniai Vilmos spanyolországi harcrai közben Brabantban tartózkodott s francia csapatok megérkezését várta. Amde a várt segédesapatok nem érkeztek meg, s közeledvén a tél, kénytelen volt zsoldosait elbocsátani. — Visszavonulását meg is kezdte a még megmaradt katonáival a Rajna felé. Ez alkalommal majd csaknem hogy a spanyolok kezébe került, s nem is menekült volna meg a veszélyből, ha hű és éber kutyája nincs a közelében. Fáradságtól elbágyadva feküdt sátrában, az álom csakhamar erőt is vett rajta. A sátor közül őrizetre rendelt katonák, kimerülve a hosszas megerőltetésektől, mind elaludtak. A király sátra őrizetlen volt. Ekkor egy spanyol csapat közeledett, az alsó előőrskön már áthaladt, s a szunnyadó katonák közt átosonva a király sátrának tartott, a midőn a király sátrában levő kis kutya elkezdett rémesen üvöltöni s dühösen rángatni a király fekhelyének szélét; a jeladás még idejekorán történt, a király s a sátor körüli őrk figyelmezzé tétetvén a kutya által s megértvén a veszélyt, mihamar visszaverték a csekély számú spanyol csapatot.

Mondanom sem kell, hogy az ura életét megmentő kutya mily kiváló bánásmódban részesült ézentül, sőt ura halála után annak sírkövére a hű eb képe vésetett.

tal hallgattam ezt az egyszerű, mégis oly magasos, lelket emelő zenét, hogy képes voltam órákig meg sem mozdulni helyemből, mert azt hittem, hogy akkor megszűnik ez az édes dal, eltűnnek a dalnokok.

Sok fészek volt a fák között, és szívesen is néztem valamennyit, de különösen kettőt szerettem nagyon s ezeknek naponkinti látogatója lettem. Az egyik egy fecskéfészek volt, egy alacsony kőkerítés eresze alatt, három piczi kis tojással. A másik egy vöröshegynek volt tanyája, melyet a kerítés mellett lévő cseresznyefa ágai közé rakott. A cseresznyefa jó magas volt s így a fészek is, de azért én minden reggel meglátogattam madarkáimat, óvatosan mászva fel a létrán, nehogy elriaszszam őket. Itt ültem azután, közel a fészekhez s néztem, mint eteti nagy gonddal a hím a tojásokon ülő anyamadarat, s hallgattam a többi madarak danáját. Onnan láthattam a másik fészket is s ugyanezt tapasztaltam. A hím el-elrepült, de mindig visszatért egy kővér hernyót, vagy rovar tartva piczi csőrében a nőtény számára.

A kutya után a macska legközönségesebb s legkedveltebb házi állatunk, melyről szintén tudunk néhány érdekes adatot, mit a régiek reánk hagytak. Az egyiptomiaknál a macska volt egyike a legszentebb állatoknak. A ki macskát megölt, az halállal bünhődött. A görögök és rómaiaknál nem találjuk mint házi állatot, csak a 4 században találkozunk vele mint ilyen-nel Itáliában, honnan a macska mint házi állat elterjedt egész Európában, sőt Ázsiában is.

Érdekes, hogy Angliában mily nagyra becsülték a macskákat a középkorban. Oly értéke volt ott egy macskának, mint akár egy paripának, s a ki egy macskát megölt, annak, a walesi Howel király törvénye szerint, annyi buzát kellett fizetnie, mint a mennyi egy macskát befödött, ha az farkánál fogva felakasztva, fejével a földet érte.

Tehát az angolok már formális törvényt mondottak ki az állatok védelmére s néhány száz évvel később ismét az angolok azok, kik felszólalnak azok érdekében, a melyek magukért szót emelni nem képesek.

1824-ben Londonban megalakult az első állatvédő egyesület, a „Society for the prevention of cruelty to animals”. Ennek áldásos működésén felbuzdulva, ennek megalapítását nemsokára követte a stuttgarti, kannstadi, nürnbergi, drezdai, berlini, frankfurti, müncheni s végül a hamburgi állatvédő egyesületek megalapítása. S daczára, hogy kedves szomszédaink szeretnek bennünket barbároknak tartani, mi csak a barbar kelet vagyunk az ő szemükben, mégis elterjedt köztünk is a nemes eszme, megmutattuk, hogy nemesen tudunk gondolkozni az által, hogy védelmünkbe fogadtuk a védteleneket!

Hosszas vajudás, s a sajtónak többszöri felszólalása után

Egyszer roppant nagy öröm ért. Reggel a mint a fára másztam, nem tojasokat láttam többé, hanem két piczi vörösbegyét, a másikban pedig három kis fecsकét. Egyszerre kelték ki. Örömöm határtalan volt a kedves jószágok láttára, szerettem volna tapsolni, de még idejekorán eszembe jutott, hogy elijesztem őket. Csak néztem, miként eteti, gondozza, dédelgeti mindkét pár a piczinyeket.

Ezentúl még nagyobb örömmel siettem kedvenceimhez s néztem munkásságukat. De alig pár nap mulva szomorú napra virradtam. Gyönyörű reggel volt. Balzsamos virágillat, édes madárdal töltötte be a levegőt. Nem emlékezem még egy ilyen szép reggelre. Gyermekes boldogsággal szaladtam a cseresznyefához, a nélkül, hogy felpillantottam volna. Egyszerre ijedten kiáltottam fel, mert egy nagy macska ugrott el mellettem, szájában valami véreset tartva; hogy mi volt, azt még nem tudtam. Csak mikor ijedtségemből magamhoz tértem, láttam, hogy mi történt. A fa alatt véres, összetépett toll hevert, a fészekből pedig éles, fájdalmas sipogás hallatszott. Sietve

megalakult nálunk az első állatvédő egyesület 1845 márczius 27-én. Ez bár a szabadságharcz után, mint minden más egyesület megszűnt, de 1882-ben új életre ébredvén, azóta folytatja nemes működését.

Jobb sors vár most már remélhetőleg az állatokra, védelmébe fogadta őket a nemes emberiség, belátva, hogy ember és állat egymásra vannak itt utalva a földön, s bár az ember uralkodik is az állatok felett, azért nemesen kell gondolkoznia! Ne dölj vegyüljön az uralmába, hanem kegy!

A nők és az állatvédés.

Szirmai Jánostól.

Az állatvédés kétségkívül korunknak legmagasabb erkölcsi eszméje, mert legtávolabb áll az egoizmustól s a szellemi erőnek és lelki nemességnek oly körét kívánja meg, mely nemcsak az embert, hanem a sokáig oktalannak tartott állatot, még szélesebb keretében az egész természetet öleli fel.

Az állatvédés a haladás törvényének legvilágosabb bizonyítéka. Ha lelki szemeinkkel végig tekintünk az ókor keleti népeinek kasztrendszerén, melynek alsó fokán mindig találunk osztályt, melytől a lelket megtagadták, melynek istent imádni nem engedtek, melynek érintése beszennyező volt a magasabb kasztokra; ha a „Tamás bátya kunyhója“ irónőjének hajmeresztő leírását olvassuk s azokban egy elnyomott osztálynak korbácsütésektől véres sebeit látjuk: büszkén állhatunk meg

másztam fel s a fészekben a két kis vörösbegyet láttam csak, a mint tátogatták esőrüket. Éhesek voltak szegények, hiszen nem volt már gondozójuk, megölte gyámolítóikat az a csúf macska. Most már tudtam, miért ugrott el oly ijedve előlem, most már tudtam, mit tartott szájában.

Bizonyára, mikor a két madárka aludt, felhasználta a kedvező alkalmat, felmászott a fára s gyilkosa, megölője lett volna a kicsinyeknek is, ha az én odamentelem meg nem gátolja ebben. Hiszen talán jobb is lett volna szegényeknek, mert így meg éhen vesznek, gondoltam magamban. Én ugyan próbáltam esőrükbe egy rovar tenni, de oly ijedve bujtak össze, hogy felhagytam a kísérlettel, mert láttam, hogy én nem segíthetek rajtuk.

Mozdulatlanul, szomoruan ültem a fészek mellett s vártam, hogy mikor hunyják be szemeiket, mert azt hittem, hogy pár percenél tovább nem élhetnek. Már azt is elhatároztam, hogy hol fogom őket eltemetni s milyen szép sírt készítek számukra. Mig ily szomoru gondolatokkal foglalkoztam, megfeledkeztem

egy magasabb lénynek itélőszéke előtt, mert mi ime nemcsak, hogy visszaadtuk az embernek eltagadhatatlan lelkét és megadtuk emberi jogait; de felismertük az állatban is a szunynyadó értelmet, a lélek nyomait, belevontuk szeretetünk körébe s védjük, óvjuk az emberek és a természet mostohaságaitól.

A fethisismus korában az ember a lelket önmagán kívül kereste; mi önmagunkban találjuk meg és pedig oly mértékben, hogy azt a természetbe is bele olthatjuk.

Nyilvánvaló, hogy ez az óriási haladás az emberi *én* s a természet felfogásában a *férfi* műve. Ő volt az, ki részint a történeti eseményektől nyomatva, részint az elvont gondolkodás által emeltetve, elismerte az embert embernek, proklamálta a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméit; ő volt egyszerűen az, ki természettudományi kutatásaival közelebb jutott az emberi lélek megismeréséhez és innen azon erős alapu hypothesishez, hogy a szellemi élet az állatokban is nyilvánulván, az állati lélek létezésének lehetősége nincs kizárva. S ezen feltevéstől csak egy lépés hiányzott a már előbb jelzett erkölcsi fokhoz, melyen az állatokat is belefoglaljuk abba a nagy körbe, melyet lelki szeretetünkkel átölelünk.

S evvel eljutottam jelen elmélkedésemnek voltaképeni czéljához, vagyis annak kiderítéséhez, hogy a *nő* mennyiben volt előidézője vagy részese ennek az erkölcsi haladásnak.

Nézzük ismét a történetet. Nincs ugyan sehol sem kimutatva, de azért határozottan merem állítani, hogy az átmenetet a nomád életből azon állapothoz, mely a későbbi társadalmi állapotoknak s a műveltségnek alapját megvetette, nagy részben a *nő* idézte elő. Szervezetének gyöngeségénél fogva a ház körüli munkára utalva, s a természettől gyöngéd gondoskodás-

a másik fészekről az eresz alatt, — meg annak lakóiról. Csak akkor jutottak eszembe, mikor a két fecskét a cseresznyefa felé láttam repülni. Mindkettő egy-egy rovar tartott csőrében s bámulva láttam, hogy a kis vörösbegyek számára hozták azt. Megetették, elrepültek s ismét zsákmánnyal jöttek vissza, de ezt már saját kicsinyeik számára hozták.

Igy ment ez felváltva, egyszer egyik, azután a másik fészekhez vitték a táplálékot mindaddig, míg elégnék találták. Megnyugodva jöttem le a fáról, mert tudtam, hogy védenceim biztonságban lesznek. Másnap, harmadnap ismét a fecsképár látta el a kis vörösbegyeket, az én nagy örömemre. Már szépen növekedtek, s én kíváncsian vártam, mint fogják a fecskék repülni tanítani saját és mostoha fiaikat. De sajnos, meg kellett válni a szép természettől, meg kedvenc cseresznyefámtól s az én kedves madaraimtól.

Városba kellett mennünk, hogy iskolába járhassak, mert már hat éves voltam. Szomorú szívvel bucsuztam el utolsó reggel a két fészektől s még reggeli kalácsom is szétmorzsol-

sal megáldva, bizonyára ő volt az, ki az állatok egy részét a házhoz szoktatta, gondozta s így az állattenyésztés alapját megvetette. Hogy az állattenyésztéssel nem sokára az állandó lakkely szüksége állott be, s hogy ezeknek megalapítása minő további fejleményeket vont maga után — bizonyára ismeretes.

A később felépült társadalmi szervezetek a nőt teljesen kizárták mint activ tényezőt s így hatása történeti adatokkal nem bizonyítható be. Csak a női lélek ismerete és az új kor jelenségei azok, melyek világossá teszik, hogy a férfira gyakorolt nemesítő befolyása többé-kevésbé minden sociologikus keretben érvényesült.

S itt talán helyén való lesz, e hatás okának kiderítése ezeljából a női lélekkel foglalkozni.

Az újkornak egy szellemi előkészítője — Voltaire — mondotta ez örök igaz szavakat: az asszony nyilvánvalóképen arra van teremtve, hogy a férfit megszeliditse. Ennek oka kétségkívül a nőnek túltengő érzelmi életében rejlik. Merész, de nem alaptalan állítás, hogy míg a férfinál a tapasztalati jelenségek gondolatot keltenek, a nőnél inkább érzelmet szülnek, melyből a rendes logikai uton átugorva intenzív uton jut az igazság megismeréséhez. S ebből következtetem azt, hogy míg a férfi csak történeti uton s fokozott gondolkodással jutott az állatvédés eszméjére, addig a nő, minthogy az eszme közvetlenül szívéhez férközött, állatvédő volt már sokkal előbb, mintsem a férfi mint ilyen megkezdte volna az akeziót, s ennek előidézésében példaadásának bizonyára nagy része volt.

Allításom még plausibilisebb lesz, ha megfigyeljük a két nemnek lelki tulajdonságait a gyermekkorban, tehát abban az

tam madaraimnak, hogy jól lakjanak belőle. A fecskepár jóindulatu szembehunyorgatással fogadta adakozásom, s úgy láttam gyermekes képzelődésemmel, mintha ők is szomorubbak lettek volna, hogy meg kellett válniok mindennapi látogatójuktól s hallani véltem, a mint „Isten hozzád“-ot mondanak.

Azóta sok év telt el. A városi életben sok mindent lehet látni, élvezni, de nélkülözni kell a szabad természetet, a legszebbet a földön. Nem is tudtam én azt elfelejteni sohasem. Mindig vágyva gondoltam vissza arra a szép kertre, arra a két fészekre. Ha látok egy árvát, mindig az jut eszembe, ha vajjon akad-e oly nemes szívü emberbarát, ki felnevelje őket, mint a hogy a fecskepár gondját viselte a kis madaraknak? — Ha vajjon akad-e? —

Leírtam ezt a kis történetet, melyről egy időre csaknem megfeledkeztem. Az igaz, hogy ez se nem értekezlet, se nem valami szép kis mese, se nem vers s érdeme mindössze abból áll, hogy igaz, vagy legalább igaz lehetne.